

Den
Svenske SPECTATOR.

N:o 6.

Anständighet och Wänslighet

(Fortsättning)

Jämnhet må man icke roa sig på sin husbonns
des belofnad: han må bembia of på det förtroligas
se, så öfre wi dock icke wara så nådågne mot
honon. Huru många gunstlingar hafwa fallit ur
gunken, i brist af denna warfomhet? Clearchus
war nål ansedd af en stor Herre; han hade hos ho-
nem stort förtroende: et otidigt infall har beröfwat
honon det för af tid. Det är icke mindre öf-
sigtigt, at komma fram med stämt, som kan wändas
på of tillbaka. Då Eutyclus, efter sin wana,
begabbade en man, som hade en omätligt stor nåsa,
tog denne fram en spegel utur fickan, och wisade ho-
nom at han sjelf war plattnäsigt. Leonidas gäckade
en af sine wänner för des huswus stöknaget; men
denne öfvertogade honon tillbaka, at hans egen war
dertil ännu mera brottelig.

Infällsmakare äro ej alltid de förståndigaste
dock nelas icke derför, of man ju kan wara förstån-
2:des Deleg. digt

big, och tillika skämta fint och nådligt. Men man förfaller så lätt til en elak wana, at det är bättre atdeles afhålla sig från skämt, än at blottgålla sig för ånger sedan man roat andra.

Car tel mot pour! avoir rejoni l' Auditeur;
A côté bien Couvent des larmes au Railleur.

Eåltaper.

Dugånge stärker Samfunds-bånden, allenast man derwid iagttager tre ting: beständighet, anständighet och forrhet; och man derifrån också uteslänger sex wrog wanliga fel: hufvård, förtal, slanning, skamlöshet, beswårighet, selfswåld och oöfversigtighet.

Det är samma åstiknad emellan hufvård och hufvmod, som emellan orsak och werkan.

Hufvmod är et själens fel, som gifwer en hufvmodig person tankar om sig self, än man werkeligen förtjenar. Et hufvmodigt förstånd öfwerdrifwer hos sig begrepet om sin egen förtjenst. Om man får tro Pelsse, så har hon, jämte alla stora dygder, de minsta felin. Hvilken skada! med en liten fulkomlighets-grad til wore Pelsse atdeles otadelig.

Hufvård består i detta hufvmods öfranke, i tal och årbörder, och alt hwad dertill hörer. Man kan wara säker om at blifwa hatad, med denna elaka egenfka: Hwarföre har samma Pelsse den besknnerliga gäsmån at missgaga alla? Jo, för det at hon behagar sig self förmycket, och när man behogar sig self

Helt, behagar man en dålig person. Belise, alltid
 nömskad såsom et Tempel, flyttar sig icke på jor-
 den utan at wara hölj af en rik tapet eller blom-
 ster park. Alltid stält och högdragen, kan des anlete
 aldrig wara frontligt, utan när hon speglar sig
 intagen och förtjust af sin lille person, har hon et
 oinfränkt fördrag för allt hvad utom henne är. Det
 är allenast wid lediga stunder, och såsom til någon
 förföring, som hon stundom wårdar lasta någon
 blick på den låga människan: . . . Det är lika
 så omdjeligt, at Belise råttar sig och blifwer behage-
 lig, som det är omdjeligt at öfwerfoga henne, at
 hon är intet mindre än hvad hon tror sig wara, et
 fullkomligt Genutimmer, och at hon är just det som
 hon tror sig icke wara, en stält stromterka, en dum
 fjol. Högfärd är både den första och den sista af
 alla laster: den är den första, såsom wi födas med
 den; den är den sista, såsom den ej öfwergifwer oss
 förr än i döden; den utgjdr en del af människans
 wäsende; ingen är som icke har sin själfkärlek, det är
 en wis smickrande tanke om sig Helt, som gjdr at man
 i egen ögon synes fullkomligare än man är, eller
 mindre felaktig. Trasmion är icke qwid, är illa
 och illa skapad, hans ansigte liknar en Satyr: det
 är wädeligt at tala om honom, och de som tala wid
 honom på nära håll känna nog orsaker. Daktat att
 detta wäl Trasmion behaga; han tror at han är be-
 hagelig; han öfwer stäteligen; stältheten skyddar
 mellan hans ögonbryn; han framträder allestädes
 kristigt, i snöhet ibland Genutimren; han är öfwen
 besynnerlig; han älskar allenast de unga, och ibland
 dem de skönaste Genutimren. Hwarföre icke? är han
 icke så god som någon hans like? är han icke desutom
 rik och rik kläd.

Hög-

Högfärd delar sig i två delar: stekt och enwiskhet. Stekt är et Gaenlärtekens fel, hwarige-
 nom en person, full af goda tankor om sig sjelf, tre-
 endes sig kunna förwårma barmhertigt et stort rygte,
 talar fördelagtigare om sig sjelf än han bdr och ho-
 nom onskår, och beröm sig af sådana saker, som
 han icke gjort och varit osberömda af gjbro. En
 Cleareus liknar den Klugan, hwarom la Fontaine
 berättar i sina sedo å onde sagor, och hwilken trodde
 sig lättta en hel wagn i gång, för det hon siorde sig
 mofken mudda at plåra hästarne, som drogo ten-
 Hon har ådagalagt förunderliga Wandomsbedrifter
 på sin Gåsttåget: efter hans prat har Staten honom
 at tocka för åminstone en god del af krigets lödeliga
 utgång. Utom honom hade de och de Botailionerne
 kistfrott mofcererade! de och de Gåstninnarne hade
 upatmitt på somfeliga wilkor. - * * En ärerdrig
 twistighet har nödgat honom drago wårjan: hans ofbr
 präktighet och hans mighet hafwa bragt hela sberdesen
 på hans sida: han har afwåpnat, han har nedlagt
 sin fiende, och twungit honom at tigaa lifwets för-
 storting, det han på gern skänkt honom. * * *
 Han har spelat med Wrist och Damon, som ej äro
 rika: han har wunnit af dem en ansenlig summa,
 som han ådelmodigt skänkt dem efter. * * Cleareus
 testor ån i godt förstånd med Dorimene och
 Cuprisonne: han har åfwen bref ifrå dem, som
 han dock icke bår på sig, men wil likwål wissa Er-
 om de behaåar söka honom en wis dag, då han
 är hemma. * * - Se, sådant kastar man
 stekt.

Cleareus har icke gjort något af all detta: men han
 är kart för at gjbro det: honom satias allenaft til-
 sål.

fålle. Om han sinne Regerings-troet i h nder,
 skulle snart all f rmyndas til St rens bästa. Intet
 dimerst ret hans f rninges trets: han besinnar, han
 undersöker, han dömer han  r ofelbar; för honom
 icke; Ni f rsk r det ej, här . . . . Se, det  r en-
 wisshet: en gynnande fördom om w r egen st kkelig-
 het, som förleder oss at f rdragta andras mening,
 och inb skar oss at wi  re h nlige til all; gj r oss
 således hatsf rrige wid w r mening, hwilken wi al-
 tid och s ljagteligen h lle f r den bästa.)

Man kan tala nog olika, antingen om något
 som man har gjort, eller om något som man icke
 gjort. I förra fallet är allenast det d werdrefna
 lasteligt: ty en hederlig person kan, utan at på
 något sätt s ra blygsambeten, tala om hwad godt
 han gjort, och det  r hwa Horatius kallat S g-
 s tthet grundad på en werkelig förtjenst. (*) Dock
  r härwid  fwen mycken warsamhet n dig. Sars-
 gillanus berer mera dem, emot hwilka han wil be-
 tga sin hållighet,  n han tjennar dem: det  r
 skymf-ligt at  nskuta någon tjenst af honom. Po-
 lydorus, säger han uti et S tskap,  r en yngling,
 hwars wälfärd jag wil w rda. Jag har mycken
  gning för hans slägt, och för honom sjelf i syn-
 nerhet; jag har hjulpit honom utur en ledsam be-
 t genhet, hwaruti hans ofbr stighet f rtat honom,
 och hwarwid det gälde för honom l tet mindre än,
 på min heder, hela hans t mliga Lycka; jag har
 tjennat honom nitiskt och såsom en w n, och han har
 sluppit hela ledsamheten f r 4000 Ducater. Ni
 kan

(*) Superbiam quaesitam meritis.

Fån bedja Flarianus gjöra Er en god tjenst, om ni wil at hela werlden skall känna eder befägenhet, och blifwa hans träl genom en nedrig tjenstagtighet, som han skal fördrå af Er, eller och en otäck sam tidning, om ni wisar honom allenast en anständig och skäligh erkansla:

Högfården har då stigit til sin högd, när man kan skröta med en falsketigen föregifwen bedrift: en dumhet, som ofta blifwer blotiskåd för blygd och föragt. Högfård och hwad man kallar feighet äro Syston-twillingar, som altid följäs åt. Den som gjort något godt, bör aldrig tala derom, utan nödtwungen, och då utan skryt: det är bäst, at lämna andra omsorgen om sitt ärerygte.

Enwiskhet i tal synes i twänne affeenden wara lastbar: först at med en befällande myndighet wisja nödga andra at bifalla wår mening; och sedermera, at med en högmödig häststarrighet aldrig wisja bifalla en annans tanka: det förra hårdret ifrån en allför stor högagtning för sig sjelf, och det sednare ifrån et oarundadt föragt för andra. Man borde undwisa tre ting uti twiskligheter: nåswiskhet, hårdnackenhets och bitterhet; altid bejjna sig af beskedetiga ord, anständiga talesätt, och håldre med sagtmodighet allwa efter, än förbittra hwarandra genom häststarrigt påstående. — Ramirus och Hypollitus omfamna hwarandra när de råkas, såsom twänne wänner, hwilka efter lång stilsnidda åter få fågna sig af hwarandras sätflap: de sätta sig bredwid hwarandra, och framma hnt hwarannars händer. Talet faller på Kutvia: Ramirus berdmmer henne: han uphåjer hennes skickhet, sågning och behag. Hypollitus är sådeles lde af samma mening: han förklarar twårt,

tvärtom, af hon misshagar honom på det högsta, och af han icke kan se hos henne någon af de egen- skaper, som Ramirus finner hos henne; han talar derom med yttersta förbragt; det gör honom bestört, at Ramirus sätter så stort värde deruppå. Begge wännerne klifwa beta och förifras: ingendera wil gifwa efter. De gifwa först hwarannan stikord, och sedermera förfalla de til omwett, som utbröter i hästighet. Således får man snart se dem fårdiga af draga wärjan emot hwarandra och wilja afhända hwarannan lifwet, för en Comediantiska.

Det gifwas två slags personer, som man icke får säga emot: de som äro mycket förnämre och högre uplatte än wi, och de som äro långt under oss. De förre af wärdnad, af fruktan af ådraga sig deras hat och wedderwilja: ho wet icke at det stundom är bättre lida oförrätt af mäktigt folk, än at alltid få rätt hos dem? De tycka om vår höfslighet at gifwa dem efter, änskjunt wi kunde hafwa god rättighet at icke gjöra det. Såsom wi å en sidan fördröne med vår wotsägelse dem som äro förnämre än wi, så förnedre wi oss förmycket å den andra, när wi twiste med dem som äro ringare än wi, emedan ordwäxling och wotsägelse gifwa tillkänna någon jämlikhet emellan dem som twista. Då faller man i det felet, som förwites beander, hwilken ständigt träter med sine hetjentor och som i ordwäxlings-hettan låter säga sig många skymfeligas och förretteligas sanningar.

Man har inbillat sig i werlden, at förfat är omgångets Salt, och at det Saltap, som icke
der.

dermed är kryddadt, är ledsamt och osmakeligt. Förtal är et Salt, det medgifver jag; men et giftigt Salt, som förderfwär alt hwad det ätkom-
mer: intet kan råddas från det siwa gift, som för-
tal utspriker. Den bhjelsen, som alla människor
naturligen hafwa för denne lasten, är så ljustig,
at det är ganska swårt at icke deraf förbedas. Et
långe Samtalet går ut på allmänna saker, är det
intet at befaras; men sedan det blifwit wändt på
enskilda föremål, är Förtal nästan sundwifeligt; we
te frånwarande.

(Fortsättning följer härnäst.)

Stockholm,
Tryckt hos And. Joh. Medelsplan. 1782

Den
Svenske SPECTATOR.

N:o 7.

Sällskaper.

(Fortsättning)

Den första och sanstolddiga orsaken till Förtal är den at man gemenligen tänker lika så illa om andra, som man tänker förmanligen om sig sielf. Wänne wi stundom och ej inbillta oss, ja kanske rätt ofta, at medelst upståkten af andras fel öfwerstola, eller åtminstone ursäkta våra egna? Elmire får, genom en af sine wänner, weta helt besonnerliga och ganska roliga omständigheter om Stratonice. Hon skulle wäl agta sig, tillägger hon, at upståcka dem, om de icke woro på wippen at blifwa offenteligen bekante. Stratonice, denna Fru, fortfar hon, som ansågs för et dogde-mönster har länge lefwat i förtroget omgånge med den rike Crasus. Man wet nu, slutar hon seende, hwarifrån hon fått de stora Summorna, som hon ofta wägar på et kort, och på hwad spel hon wunnit de präktiga prydnader, hwilka satt alla, som känd henne i besörkning. * * * Hennes man, en ädelmodig Karl, och som ej är mycket negrånad, har nyligen
upå
andra Delen.

uppläkt detta ränke spel. En hmelig papperstare,
 som har, jag wet icke på hwad sätt hfwerkommit, hor
 fbrslatt tre personer i sörsta ero. Hskaren är häng-
 färdig; mannen, ehuru ensaldig han är, kan ej annat
 än nitästa om sin heber och är helt förbittrad; och
 Fruen som skal flyttas in i et kloster, är helt sött-wis-
 lad. * * * Elmire fbrsäkrar, at hon alltid wisbränkt
 något sådant wara å färde, och at Stratonicës afwarsam-
 ma miner icke kunnat betaga henne dese sina misstankar,
 deruppå framkommer hon med sina anmärkningar,
 gjde sina påminnelser, erintar sig en hop anecdoter,
 och röjer sluteligen så mycken oförsigtighet och häf-
 tighet i sit tabel öfwer Stratonicës fel, som hon re-
 sar sagtmodighet och återhållsamhet wid förtigandet af
 sine egne brister, hwilka hon tror ingen om at weti.

Et Sär af tungan är obotelig, emedan det drä-
 per i samma stund som det tillogas. En balkalande
 tunga är en mera giftig pil än Spartanernes; et Swärd
 som genombårar och ofhugger alt på en gång; en
 frätande eid, som förtärer alt hwad den widrör.
 Et leende, et hgonkast, en suck, en hufwudets skakning
 en twungen tystnad, en förbehållsam mine, äro härwid
 aldeles tillräckelige, och säga stundom mer än et långt
 tal. Det är hwad man kallar det läkraste och finaste
 förtal.

För at entlediga sig ifrån denne beswärliga öbjek-
 ten, som är så widrig mot Samhälles, och om ånges-
 stadgarne, bör man wänia sig wid at anse människorna på
 deras wackra sida: ty det gifwes wäl ingen, som icke
 har sin både goda och etaka sida; och i synnerhet lära
 wäl känna sig self. Det är af Himmelen, som wi
 sätt

f
 Att den wisa föreskriften: Eän dig sjelf, utröna dig
 sjelf, anmärk dina egna fel: rätta dig, och låt andra
 få wara i sitt goda wärde. En hederlig människa tål
 icke höra förtal, och är aldrig road af desse farliga
 smådesfotten.

Intet är öwärdigare en menniska som söker
 sällskap, än osanning: hon förstårer sjelfwa grund-
 walen för omgånget och det inbördes förtroendet,
 som hwar och en bör heligt wärda emot sin nästa;
 för öfrigt har osanningen ingen grundelig eller war-
 agtig nytta med sig. Tiden, som förstårer allt,
 bekräftar sanningen, och kullkastar osanningen,
 som uppsatt sig på des ruine. Man njuter icke
 mera något förtroende, och följagteligen igen-
 stänger man för sig alle vägar, som leda til lyck-
 salig eten, när man är ljugare och erkänd för at
 wara det. Det kan wäl hända at Cliton stundom
 säger sant: dock är han så wäl berygtad för at
 tala osanning, at han allenast behöfwer försäkra
 något. Så tror man genast motsatsen. Han sä-
 ger, då han talar om Kanutius, at allt hwad
 som utgår af hans mun bär osanningens stämpel,
 och han säger sant: ty Kanutius är hans medlä-
 rare i konsten at wäl liuga. Imedertid insinner
 sig denne uti sällskapet, man gifwer honom rum:
 han har icke wäl satt sig, förrän han berättar de
 oförskändaste och ibjeligaste nyheter, kioftade på
 all sannolikhet. Cliton motsäger honom; han be-
 wisar tydeligt origtigheten och ombjeligheten af
 hwad hans medbroder wägar framföra; han be-
 rättar händelserne uti en annan ordning, och med
 sådane omständigheter, som borde gifwa honom saken
 wunne

svunnen; men genom et misöde af hans Iyck-stjerna, som är af ringare värde än Ranutii, vil ingen vara af hans mening: allas röster förena sig tvärtom för hans vederpart: han har ej anfört något, som ej är ganska trotigt och ganska möjligt! Eli-ton fördrnas, blifwer håstig, föremter Ranutius, afosanning är hans hemsynd: denne svarar i samma ton, och det är idel sanning, som beggedera talat.

Man måste medgifwa, af osanningar framaf stras af olika beskaffenhet: somliga äro skadeliga och lastbara, andra menlösa. At ljuga för at få tala illa om en hederlig Karl, är en bögt brestlig försmädelse, och som förtjenar exemplariskt straff: at ljuga för at rosa sin fiend, är en stor säfångelighet: at ljuga för ro skull och på skämt uti lappris mål, anstår mer en gåd än en hederlig Karl.

Men om det kommer an på at utdrätta något godt, eller at förekomma något ondt, synes osanning i wist ansende vara skadelig, då et billigt beweckande skäl förbindet oss at nyttja det wid et sådant tilfälle.

Man anmärker femhanda beswå ligheter, hwilka man bör söka, så widt möjligt är, un wika i särfkap. En odrägelig lånadragenhet, tidt och ofta uprepande af samma ämnen. ordens orediga sammanblandning, säfångeligt och otjentligt prat, förargeligt tal. Såsom beswå endast hafwa til förremål, at förbinda och roa et anständigt särfkap, bör man då misbruka deras tålmod, hwilka man beswå

besöcker? Eleon kommer en eftermiddag af besök
 ja sin matsmaktning hos Er: han intager et godt
 och maktigt ställe; han blandar sig i Sällskapets
 tal, och, sedan han förbrukat alla dem, som icke
 velat vara af hans tankar, utan förson för Herrn
 eller Krun i huset insomnar han; innan kort smar-
 kar han. Sällskapet skingras och lämnar honom
 ensam. Betjenterna gå och komma; de skratta of-
 wersljudt emellanåt, då de se honom såsom så trygg
 som om han wore hemma. Anteligen vaknar han
 uppsprittande af en ångslig dröm, han undrar af
 det kan vara så sent; han frågar hwad klockan
 är; en Dräng med ljuset i handen förkunnar ho-
 nom at det är midnatt, och at det är tid at gå hem.

Intet kan göra en person mer osmakelig, än
 et allför långvarigt besök; intet väcker mindre
 längtan at åter få se honom, än då man ser ho-
 nom för ofta. Jag tycker mer om, at man ser
 mig sällan och med nöje, än at wäcka ledsnad ge-
 nom allt för långa och långvariga besök; lämna
 folk deras smak, och afbidom icke sällskapets; ledsnad.

En upvärd rätt är sällan angenäms et oföre-
 upprepande af den bästa sak i werlden gjör den osma-
 kelig, emedan det betagar den nyheten, som utgjör
 des förnäwta behag. Philantus framförer i et sål-
 skap en så artig historie, och med så god smak, at
 man genast heder honom flere ånörer åter begynna
 samma berättelse, och så vidare för hwar nykom-
 mande person; han roar de sist ankomne, de håpna;
 de andre sofwa eller söfwa.

Kan den Pallas belesnad, som förskaffer et
 sällskap i förwirring medelst infallande i andras
 tal?

tal? Det är wäl den oförskämbaste nåsvisshet i werlden. Naturen har gifwit oss två ögon och två öron; men allenast en tunga, såsom för at påminna oss, at man bör mycket mindre tala än se och höra. Genom seende och hörande winnet man underwising; hwaremot talande skundom endast tjernar at gifwa tillkänna de bristfälligheter, som tycknad kunnat dörlja: Alldor är wälskapad, prägtigt klädd; han har et så fördelaktigt utscende, at hwar och en skulle tro honom wara grantänkt och qwid, om han kunde tiga; men han wil änteligen tala.

Ösammanshängande prat är icke mindre lastbart. Påt oss tala rätt om et förwarande ämne; men låt oss icke länge uppehålla oss wid et och detsamma; det ena bör äga sammanhang med det andra, på det man, så wida möjligt är, må kunna oförmärkt ombyta samtals ämnet, antingen det då sker af en händelse, eller det med flit och urskilning si wändes. Timander underrättar oss om en Ministers dödd, om en förklarad slagting, och strart derpå, at en ny Actrice på Theatern förtjusat och in tagit en rik utlänning.

Forde en föräldra man någonsin tala om det, som kan wet misshaga någon af Sälskapet? Döfnämde Timander berömmar et Gruntimmers såsing och behag för Fruen i huset, som sitter bredewid henne, och som eger ingenders af desse föremoner. Han säger, at han icke trocker om de skulda, och märker ej at samma Gruntimmer, hwors sköhet han nog så mycket uphöjde, har et sådant utscende: han talar ideligen om orättträdiga U. slag hos en Dommare, som är

Er beryatad för at hafwa utfärdat sådane; om Skatte-
 prägningar hos en Portis Högding, som icke kunnat bi-
 behålla sig utan medelst dyrga pålagor. . . . . Man
 kon lätt sluta, hvilka hysningar och rörelser hans
 oförstigtighet upväcker inwärt hos dem, som åhöra
 honom.

Selfswäld är det farligaste, äfwen som det last-
 baraste af alla fel, ehuru tillika det måst wäntige: det
 är en klippa, på hwilken man icke kan stå utan at
 gå förlorad. Det medförer altid en omäktelig frihet
 i tal: först om Religionen; sedan om hög wäldighet; och
 änteligen besläckar det samtaleet med styggelser, som
 förtretas ärbart folk. — At tala illa om Religionen
 är et stadeligt fel hos wisa små snillen, som skulle
 frukta för at wara eller anses för sådane som de weta
 feligen äro, om de hade någon Gudsdyrkan och Frö-
 Alidor är en af dem, om hwilka Juvenatis skrifwer
 i 13:de Sat.

Sunt in Fortunæ qui casibus omnia ponunt,
 Et nullo credunt mundum rectore moveri,
 Natura volvente vices et lucis et anni,
 Atque ideo intrepidi quæcumque altaria tangunt.

Han kan icke begripa, at man kan wara en wä-
 tig människa, och tillika tro en Guds warelse. Frö-
 religion är, efter hans begrep, en egenkap, utan hwil-
 ken man icke kan omgås med hederligt folk. Han
 undwiker med stor sorgfällighet, ej allenast de wärkeli-
 gen gudstruktige, utan ock dem, hwilka hafwa hwad
 religion som hållt. . . . . Men denne Alder, lä-
 rer man fråga mig, har han förnuft? har han wett?
 känner han Religionen? wet han hwad Religionen
 wil

vil säga? Har han någon underbyggnad af Philosophie grundfätter? Har han läst, har han rest? Hwad är det för en man? Svara. . . . Han har intet af allt detta. Hans förnuft är ömkansvärd. Et dåragtigt hånmod tjänar honom i stället för wett: han har icke läst mycket annat än Romaner och Comedier. . . . Man kunde gå i god för, at han icke wet hwaruti de Christnas tro stilar sig ifrån Dervisers och Bonzers. Han kallar det Religion hwad wi kalle grimace; och tager sig deraf anledning at wanrygta Gudagtigheten. . . . Han känner ej en Rynt af Philosophien; men han äger en icke träffelig känedom af wälsmalande droger och råtter. Hans längsta resor bestå uti en spaserfört til sin landsgård, när den Huswa wåkan-winden återförer den wackra årfkiden, och ot återkomma dertifrån när Nordan-winden infinner sig med klden; eller och at gäbra andra Sålstop på deras små lustresor.

(Fortsättning följer härnäst.)

St o c k h o l m , ,

Tryckt hos And. Joh. Medelsplan. 1780.

Den
Svenske SPECTATOR.

N:o 8.

Om Sällskaper. (Fortsättning.)

När han är i staden, bewisar han trågit alla slags Slädspelen och, för at hwita sig, stundom äfwen någon Kyrka, där han strattar, pratar och skämtar, såsom han wore i någon Loge eller Coulise: han omgås allenast med sig lika personer, eller ock med någon ålfskänswård Whyrne; han är lat, nedrig, wickig, stryctagtig. . . . En sådan är den, som wil inbilla oss, at Gudomligheten är allenast et inbilladt wäsende.

Lucilius följer twärtom en helt annan wäg: han är lärd, slitig, philosophisk, försigtig, mykter, hårdad och frång i lesnadsfattet. Man tror honom om at äga alla dygder; han har dock ingen Religion; men det håller han hemligt, och allenast hans förtrognaste weta deras, i öfrigt wil han synas alt jämt Christen. Det är sant, han nekar icke Guds warelse, men alla Religioner äro för honom lika goda. Uti sit Cabinet kan han säga, at Stats.Konsten varit Religionens Moder, och at egennyttan underhåller den. Han medgifwer dock des nödwändighet; men allenast för dem, hwilka ej äro sådane Philosopher som han. Han känner intet annat godt och ondt, än det som bibehåller eller förer den politiske ordningen. Intet desutom. . . . Denne torde man säga, har åtminstone fina skäl: han har utan
2:dra Delen. twis.

twifwel gjort någon ny upptäkt; det wore wårdt at tala med honom, och utröna hwad som kunnat öfwerlyga honom om Religionens misbruk, han torde säkert kunna upgifwa wigtiga skäl. . . . Intet mindre än det. Man får allenast höra gentiudet af alle samma Sects Philosopher, som warit före honom. Religionen, skal han iwarä, kan icke förenas med sundt wett: den förstöder alla naturliga begrepp, och kallkastar Philosophiens grundsatser: kort sagt, man kan icke bewisa den såsom det at två gånger två äro fyra . . . och det är alt hwad han har at inwända.

De djupsinnige Lärare, hwiskas lika så lärda som gudagtiga Skrifter förswarat Religionen, hade de då mindre wigtiga skäl at erkänna des Sannfärdighet, än Lucilius har at tro henne wara falsk? Det wille jag gärna höra honom förklara.

Gudlöshet förleder til oordentelighet. Intet är wanligare än at se de så kallade Atheer utfara i händelser emot Gud, när något ej afhöyer efter deras önskan. — Balcer hade förlorat en stor summa penningar på Spel; han stödade sig beu, för at där få ytra sina förmodeller i fred, och således släcka sin harm. Hans wån Theotimus, en förståndig man, följde honom på spåren, och sedan han ähörd en del af hans ursinniga klogan för sig stelf, föll han honom i talet och sade: Tror Ni, at en Gud är til? . . . Nej, swarade Balcer med bitterhet. . . . Då är Ni wist en stor Tok, fortfor Theotimus, som ifras emot et inbilladt wäsende, och tror at det har kunnat förorsaka Er förlust; och om Ni, å en annan sida, tror at det gifwes et wäsende, som kan oiwskrukt förordna om edert Öde, så är Ni nog djert och förmåten som wägar trotsa honom, som har lungelden i sina händer.

Emot

Emot Gud hjälper hwarken försigtighet eller råd, det wil säga, at alt hwod som träder hans fullkomlighet för nåra år ej onnat än ogudagtighet, orimlighet och dårskap. En människa bör afbålla sig ifrån alt det, som kan gifwa tillkänna hos honom någon uragtlåthet af den skuldiga wördnaden för Gud och Religionen. Det är äfwen ansedt för wanhederligt ibland bekwadt folk, at begabba en annan Religions Dykningsfätt och Ceremonier. — Wi böra beklaga de wisseforande; men böre wi någonsin tillåta oss at skämta med en Sak, som ligger dem så allwarligen om hjertat. . . . Intet kan ådraga en mer owänner, mer förakt af hedersinnadt folk, än Irreligion. Huru kan man lita på en människa, som har hwarken Tro eller Religion? Kan man anförtro något hans åtgärd? Hwar til är han skicklig?

Ifrån Irreligion och Gudsöshet härleda sig olydnad och sidwördnad för Öfwerhet. Regenten är Guds afbild, han skal föreställa egenskaperne af des fullkomligheter. Undersåtare äro skyldige at wisa sin Öfwerhet nåsian samma undergifwenhet som Gud. En werketigen hedersinnadt Människa har altid en uprigtig kärlek för sit Fädernesland och för sin Öfwerhet. Den som wil ransaka Öfwerhetens Majeståt, blifwer förqwäfd af des åras strålar. Tryphon talar om Regenter och deras Ministrar, såsom om fine tikar: han wil agera Statsman; han wet alla Rådets hemligheter; han inser alla Ministerns affigter; han utgrunder hela des Politik; han rättar den. Waa har, säger, han oförsigtigt förfarit wid det och det tilfället; man hade bordt göra det, undwika det. De förstå sig icke derpå, de äro ömkanwårde; utroyar han med häftighet. . . . Hwilken skada, at Rikshöret icke blifwit anförtrodt en så skickelig mans händer, som Tryphon!

Konung

Konungars wrede är dödsens sändebud.

Man förtörnar dem icke saklösi. Så många rygthare waghalsars ömkeliga ändalykt är en förfrädelig påminnelse derom. . . . De som hafwa Öfwerhetens magt i wärjo, deltaga utan twifwel i deras höga anseende: man bör således hafwa för dem samma wördnad. Ehwad anledning Ni kunne hafwa at beklaga oss öfwer Öfwerheten, låt oss dock alltid tala om dem beskedeligen, försigtigt och med wördnad, äfwen för dem som anses för våra bästa wänner. Äro de icke förbundne at blifwa våra hemliga ållagare, om de icke wilja vara våra medbrottslige? Det är mycket lättare at stada än tjena de högt uppsatte, och för öfrigt tror hwar och en, at en annans fall är et närmare sleg för des uphøjelse.

Ufrån sjelfswäld härleder sig ock fräckt och otäckt tal: et nog almindt fel ibland dem, som wela påsera för hwad man kallar Cavalierer, och som tro at man, för at vara det, bör vara Lakej eller Skoputsore. Intet utmärker mer et fördärfwat hjerta. Man kan sällan hafwa hederligt tänkesätt med en så grof och skymfelig last. Behöfwer man wäl erinra, at man bör taga sig til vara, huru man talar för barn och tjenstefolk, för at icke bortskämma de förre, och för at bibehålla de andra i den åstning, som de äro oss skuldige? Wet man ej at man bör vara försynt för könets, som bör i synnerhet prydast af blygsamhet, och för dem, hwilkas ålder och stånd äfwa wär åstning? — Philostratus kommer uti et Sålskap: alla där warande Fruntimmer, som wela påsera för hederliga, måste då skynna sig bort; och Philostratus berättar deråt. Om man stundom tillåter sig, at förlofa Sålka-

pet

pet med roliga ämnen, bör man dock alltid förbjuda sig at förfalla til otäckt sjelfswäld.

Owarsamhet är nödwändig följd af sjelfswäld. Det gifwes ingen sjelfswälling som ej är owarsam, och ingen owarsam som ej ådrager sig wädeliga ledsamheter: han gifwer så många hugg på sig, at ända til den obetydeligaste af hans owänner kan göra honom olyckelig när han wil. Hermagoras beklagar sig, at han har owänner, och at afunden söker idkeligen at skada honom. Hwarföre icke? De hederligaste dela ju med honom lika öde härutinnan; men de vanständigaaste Skrifter, de skadeligaste, åtminstone för swaga snillen, hwilkas antal ej är ringa, de widrigaste mot Religionens och Statens Grundsatser, äro hans snillefoster. Han försakar dem wäl, han wil ej erkänna dem för sina; men Naturen talar til deras förmåa; deras lineamenter likna aldeles deras Faders: deras innehåll är allenast et genlind af hans wanliga tal. Han har förråde sin gudlöshet i nästan alla Salskaper, där man welat lida honom: han har där roat sig med at förringa, at försmåda, at wanhedra alt hwad wördnadswärde är i Religionen. I bland hedersinnadt folk, anse de för dygden måst nitälskande honom såsom en pest, såsom et odjur, som bör utrotas; de sagtnodigare anse honom för en willhjärna, en tol, som bör inneslutas; men alla komma derom öfwerens, at han är en ogudagtig, en gudlös människa. Han har blifwit anskrifwen hos de styrande såsom en wädelig person, den man bör de mistro: han har fått påminnelse at åtminstone wara warsam; han rättar sig ej ändå. Hwad skal har då Hermagoras at beklaga sig?

Historia

En stor Herre hade en Morian, som til anfigtet war helt svart, och hade helt hvita tänder. När han en gång wille fara på jagt, lät han dagen förut kalla til sig de til Herregården lydande dagswerks skyldige, at de om aftenen skulle infinna sig med wagnarne, som skulle föra de til jagten hörande sakerne til den ort, där den skulle anställas. De kommo först sedan det blifwit wäl skunt, och hwar och en tog emot hwad han skulle föra. Herren sade då til sin Morian: Sag du den listan, och sitt dig derupå i den wagnen; han gjorde så. Bonden kunde i skumraffet icke se hwad han fick at föra. Sedan de nu farit hela natten, och det emot morgonen började daggas, wiste Bonden dock se hwad han förde på sin wagn; såg derföre bakom sig, blef Morianen warse, darrade och skak, och ropade til Förridaren: Hans, se på vår wagn! Hans såg sig om, och begynte likal-des at skakwa; men begge förblewo tulle, til de de fingo ossaka. Morianen hoppade af wagnen, tog sin lista, och bar den i Gårdskrifwarens hus. Gårdskrifwaren kallade alle de stursande tilhopa, och tillsade dem: at ingen fick fara bort, innan han sagt sit namn, på det at, om något wore förlorat, man kunde weta, hwilken som fört det. Han frågade då den ene efter den andre: Huru heter du? Hwar är du hema? Hwad har du haft at föra? När han således frågade dem, som fört Morianen: Huru heter du? Swarade han: Lewes. Hwar är du hema? I min by. Hwad har du haft at föra? Nu lade han begge sina händer i hatten, föll på knä och swarade: Herr Skrifware, jag har fört min nådige Herres Djefwul.

En förnam, dygdig och mycket rik Fröken hade länge hos sig beslutit at gå i Kloster. När tiden kom at hon wille verkställa detta sit uppsåt, beledigades hon of sine Färildrar och närmaste Wänner i en öfwertäckt wagn til Klofret. Sedan de kommit dit, tog hon affked af alla som följt med henne, och skänkte hwardera något minnes-tekn af henne. Hon kom of antelig:n til kuffen, som fört hennes wagn, och hwilken war en stor skålm, och sade til honom: begär Ni of något af mig, så skal jag gifwa Er det til min äminnelje. Kuffen swarade: Nådiga Fröken! jag heter Peter, jag heter Peter. Hon sade: det wet jag wäl, men Ni skal begära något af mig. Men han sworade intet annat än detsamma. Fröken frågade då: hwarföre han icke wille begära något af henne? Han swarade än en gång: Nådiga Fröken, jag heter Peter, och begärar allensot a henne, at hon icke wil förgåta mit namn: ty den tid kan komma, då hon warder sågandes, at Dieswulen fört henne i Klofret: jag beder derföre ödmjukelig:n, at hon tåkes icke förgåta mit namn, ty jag heter Peter; och änsköt jag redan fört henne i Klofret, wil jag dock icke gerna se mit namn bortbytt; utan kon intet wara mig kärare, än at wara försäkrad det jag får behålla mit namn.

Det hände på en tid uti Athen, som ofta ännorstådes, at ofskickelige Personer blefwo satte til de wiartigaste Tjenster i Rifet. Philosophen Antisthenes föreståtte en dag Athenienserne detta misbruket på et icke mindre löjligt än artigt sätt. Han rådde dem uti en talrik samling, med en alswarsam mine, til at genom et almdnt påbud förordna, at man efter den dögen skulle så wäl betjena sig af Åsnor som Oxar wid Åkerbruket. Man swara-

svarade honom, at Åsnorne ej wore födde dertil. I bedragen Eder, sade Philosophen, de göra samma gagn. Sen I icke, at många utaf Edra Landsmän af Åsnor och okunnige stackare blifwa sticfelige * * * * af ingen annan orsak, än at de dertil blifwa utnämnde af Eder.

Om en Påfswist Årkebiskops Dumbhet.

När Årke-Biskopen Henric i Mogd. burg år 1304 kom til Rom, at derifrån hemta Biskops Kåpan, satte Påfwen på honom denna frågan: Tenesne Orationem Dominicam? (Det är kan du lida Herrans Bön?) Derypå svarade han ej något, utan teg. Men hans Hofmästare eller Marskalk, som stod br. dewid honom, sade til Påfwen: At Hans Påfsweliga Helighet skulle ursäkta honom, efter man i hans Land icke kallade det Oratio Dominica, utan Pater Noster. Således wiste den myndige Årke-Biskopen icke, hwad för en Bön Oratio Dominica war.

Den
Svenske SPECTATOR.

N:o 9.

Förnöjsamhet.

Förnöjsamhet är orekelligen det wäsenteligaste i vår Lycksalighet; och den nådiga Försynen har icke kunnat ådagalägga sin stora Människjo-kärlek på et mera förbindeligt sätt, än då den inrättat olt således, at wi behöfwe ganska litet af utwärtets ting til denna Förnöjsamhets bibehållande. De inwärtets gode egenstaperna, Sanningens Kännedom, Gudsfrugtan och alla Dygder utgjöra wiserligen det förnämsta af hela vår Lycksalighet; och i det afseendet fordras sanneeligen mycket dertil. Men hwar och en, som denne inwärtets rikedom fattas, har dock derföre sig sjelf allenast at skylla. Hwad den utwärtets förgångeliga rikedom beträffar, så oroar det människjan alrnäst när hon den soknar; men hon kunde jämwäl i det afseendet blifwa wäl förnögd, om hon icke wore dårad af den orimliga inbiling, at förnöjsamhet kan allena winnas genom en stor och ansenlig dels besittande af detta gods. Om wi anse den Wlikten at gjöra vår nästa lyckelig för magipåliggande; så kunne wi icke nog ofta besinna detta ämne. För denne gången wil jag undersöka någre orsaker, hwarföre så många människor äro så förirresamme, bebröfwade och ångslige deröfwer, at dem fattas utwärtets rikedom, och just derigenom förstöra sin egen förnöjsamhet.

nöjsambhet, hwilken de likwäl kunde njuta, oagtat denne brist, allenast de sjelfwe wille.

En af de förnämste orsakerna, hwarföre så många människor äro högst misnöjde med deras tillstånd, består utan twifwel deruti, at de föreställa sig det goda, som de werkeligen åtnjuta, altför uselt, och det, som de ej äga, altför godt. Det är et så sällsamt som nästan almänt sätt at således döma och värdera. Så länge man icke besitter en wis fördel, så länge betraktar man den allenast på des goda sida; och man har intet affeende på det olyckeliga, som dermed plågar wara förbundit. Men så snart wi kommit til åtnjutande af en förmån, uphöre wi straxt at anse den å des goda sida, och wi wände war upmärksamhet allenast på det dermed förbundna onda. Tuppen i höns-buren glor allenast på sit fångelse, och slöter hufvudet nästan sönder af otålighet; men Tuppen utanför buren ser allenast den myckenhet af korn, som ligger deruti, och misunnar det den instängde. Just så bär ock människan sig åt. Innan man får en Hustru, sticker man sig ganska häftigt, emedan man då blott ser på de fördelar, som åtfölja Ägta Ståndet. Men, sedan man blifwit gift, betraktar man allenast Ägta Ståndets beswärligheter. Således är man i begge fallen misnögd. Den som ej är rik åstadar med begärighet skimrande rikedomar, och den rike ser med oroliga ögon på deras medföljande beswärligheter: begge äro deröfwer högst misnöjde. Om man på detta sätt wille betrakta alle utwärtas fördelar, är jag wis derpå, at man i alla fall skulle finna denna anmärkning grundad. Är det ej et därwagtigt och löseligt förhållande? Är det ej en barnslig egenkänthet? Huru skulle då Försonen inwätta det efter wårt behag? Gör den oh rika, så äre wi misnöjde; det som wi icke hafwe, åtrå wi med en försmåttande längtan; och när wi få det, sike wi med lika stor

stor orolighet efter något annat. Den som derföre wil slåsse lefwa förnögd, bör betragta alle de fördelar, som han äger, på deras goda, och de, som han icke besitter, på deras onda sida. Han skal då wiserligen blifwa warse, at han icke skulle wara mera nögd, om han afwen ägde det som han icke har. Hwi skulle han då wara missnögd?

Låt oss då nu på detta sätt betragta rikedomar. När man åskådar dem på långt håll, är det wäl sant, at deras sten är förbländande. Men om man allenast wil betragta dem på nära håll, så får deras skepnad et helt annat utseende. Den Rike måste uthårda påändligt mycken oro. An får hon icke sofwa för bekymmer; än förargas han af andras misunsamhet; än inkyta hans ränte-penningar icke riktigt; än är et des utelöspande Capital i osäkra händer. Hans Landgods oroar honom, när torra eller wäta år infalla. Haalet slår ned såden; Boskaps-sjukan gör honom ängstlig. Gud ware tack och lof för det jag ej är rik! Wira Landgods äro icke blottisälde för någon farlighet. Jag wil icke bortbyta mit sinnes-lugn för halfwa werlden.

I Paris bodde et Parlaments-Råd, midt emot en fattig Skofickare. Denne sistnämde plågade hwar dag stiga up wid Solens upgång, och arbeta på det slitigaste til middagen. Derigenom förtiente han så mycket som han behöfde til lifs-uppehälle hela dagen, och merå wille han ej äga. När han hade spifat mid-dag, sålde han sig utan för sin Skofickare-bod med största förnöjelse, gaf agtning uppå det som föreföll på gatan, och hwiflade immerfort af bara glädje med munnen. Denne hwiflore tyckte Herr Parlaments-Rådet wara sig allför beswärlig; men emedan han icke kunde förbjuda honom at hwifla, så lät han genom sin betjent

betjent noga underrätta sig om denna person. Sedan tillfådde han sin betjent en Pung, hwaruti lågo 500 Frankke Livres, och befalte honom insmyga den samme uti Skofstickarens verkstad, så at han kunde finna den snart. Betjenten påhände på en stund, då han war utgången; och då han åter wille gå til sit arbete igen, fan han pungen. Han tog den snart up, och gjömde den. Han såg sig med farhoga omkring, om också någon annan hade sedt den, slog dörren igen, och kom ej ut hela den dagen. Man påhade flitigt på honom ifrån Parlaments-Rådets hus: man såg at han råknade sine penningar många gånger om dagen, at han och ofra stod up om natten, och såg helt förvirrad ut; nu stod han icke heller mer utan för dörren och hwiflade. Parlaments-Rådet sågnaude det högeligen, at han sluppit höra detta förargeliga hwiflande. Hans betjent gaf sig efter någre dagars förlopp i tal med Skofstickaren, efter sin Herres befallning, frågande honom, hwarför han icke mera war så lustig och hwiflade? Han svarade, at han oförmodeligen funnit penningar i sin verkstad, och de förorsakade honom så mycket bekymmer, at han hwarken kunde sofwa eller wara så lustig som förr. Betjenten berättade honom då hela förloppet, och at penningarne woro honom förårade af Parlaments-Rådet. Skofstickaren lepp genast in i sit rum, hämtade penningepungen, och slängde den fram för betjentens fötter. Sedermere begynte han åter sit förra lefsaads sätt, och äfwen at hwifla. Jag ofundas sannerligen på denna människjan. Det är sant, at man kan tycka det hans sinnelag warit dumt; men om man behogar anse det på des goda sida, så röjer ju det en fullkomlighet, som är ofund wärd. Wätte mon förhålla sig liksledes i anseende til al den rikedom, som man icke besitter; så skal man ofelbart blifwa glad deröfwer, at man är befriad ifrån

ifrån al den orolighet och förtret, som åtföljer des besittning.

En annan orsak til det misnöse, hwaraf människior så mycket quäljas och ångslas, består deruti, ot man önskar och åtrår en så stor grad af förnöjelse, som allenast kan winnas genom flere och wigtigare slags rikdomar, än dem man besitter eller kan erhålla. Om människjan allenast inifrån sin begär inom den grad af förnöjsambet, som hon kan uppnå wid det goda hon äger, så skulle alla människior kunna wara fullkomligen förnöjda. Deras hinder det, at det ringare folket i almånhet lifwer mycket mera förnöjsamt än det förnåma. Semena man är förnögd, när han hwarje måltid får äta sig rätt, och om Söndagen något mera wälsmakande än om Söknedagarne; när han har kläder och bönings-rum som kunna skyda honom för köld och regn, och när han imellanåt får gå ledig och spafera. Sålunda nu sällan finnes någon ringa person, som icke kan åtnjuta dessa förnåmer; så äro alle af menige hopen merendels lustiga, ända til ytterlighet. Men den förnåme känner förmycken förnöjelse. Han har et begrep om förnöjsambet, som han ej altid kan njuta, och således är han sällan fullkomligen förnögd: han har altid öfwer något at klaga. Han har en Smak på bättre mat och dricka, än han altid kan hafwa, och så widare i andra fall.

Jag kan härwid ej underlåta at berättat en wif händelse, jag bör dock förut bedsja mina Läsare om ursågt i anseende til några enfsaldiga begrep, som deruti förkomma: wille jag icke da den en förnåmare drågt än den werkeligen burle, så winnes icke det ändamål, som med denna berättelse påsyftas. Fyra Herde-swänner waktade swin på marken. De fiodes just bredewid hwarandra, då en förnåm Adelsman,
som

som bodde på et stort Landgods där i nejden, red förbi dem. Han red på en prägtigt sadlad Häst, och war sjelf mycket wäl klädd. Drängarne begynte strax göra sina betraktelser öfwer denne Herre. Den förste sade: om jag wore så rik som denne Herre, så skulle jag bestå mig en häst, och wakta mina swin til häst: då kunde jag slippa wada omkring til fots uti träcken. Nej, sade den andre: bättre skulle jag weta: jag köpte mig werkeligen hwar år et par nya skor. I åren narrar bägge två, sade den tredje: jag skulle hålle se min mun til gods, och hwar Söndag äta Swinkött med peparrof. Den fjerde teg. De öfrige påminte honom då, at han också skulle önska sig något. I hafwen ju redan tagit för eder altsammans, swarade han; jag kan ei uptänka något annat. — Det är wäl sant, at sådane tankar och begrep synas genast så dårrotige, at man icke kan önska sig sådant sinne-
lag. Men den grofwa och ohöfsjade måtteligheten i begären måste behoga hwar och en kärnare af människo-hjertat. Det wore nog önskeligt, at alla människor, hwar i sin krets, hade så måtteliga begär; så skulle wäl ingen hafwa skäl at på et så plägsamt sätt wara misnögd.

Jag wil än anmärka en orsak til de flästa människors misnöjsamhet, hwilken jag anser för den betydligaste. Den Gudomliga Förnyen wil göra alla människor lycksalige och förnögde; men den gör det ej omedelbart eller genom underwerk, utan den har kallat hwar och en til et wißt lefnadsfatt, hwaruti den kan tjena Gud, sig sjelf och nästan. Den som nu gör sig beqwäm och stickelig til et sådant lefnadsfatt, iagttager det strigt, intet annat önskar och begär än hwad han uti detta lefnadsfatt kan erhålla, han måste säkert alltid hafwa nog och wara förnögd. Den Gudomliga

domliga Gødsynen kan icke förneka sig sjelf. Erfarenheten intyggar ock, at alle de äro förnöjde och lyckelige, som efterkomma detta lefnadsfätt: ty Gud belönar deras ordentliga förhållande och upförande. Men ty wår skicka sig de flästa människor annorlunda. Antingen utwälja de intet rätt lefnadsfätt, eller erhålla de icke den dertil erforderlige stickelighet, eller äro de lastfärdige och efterlätna i deras lefnadsfätt, eller önska och åtrå de sådane saker och förnöjelser, som de omöjteligen kunna winna wid detta deras lefnadsfätt. Skulle Gud hjälpa dese Dagdrifware och Tokar? Skulle han upfylla deras dåragtiga önskuingar? På sådant sätt hånder det ofta at en människja förargas deröfwer, at hon icke gripit til et annat lefnadsfätt: Soldaten wille gerna wara Kjöpman, Kjöpmannen en Präst, denne jag wet icke hwad. Landsfolket deremot lefwer måstadelis mera förnöjsamt än Stadsboerne. De föra nästan et slags lefnadsfätt; de fläste bland dem äro slitige i deras kall, och åstunda intet mer, än at deras åkerfält må blifwa frugtbärande och deras hjordar friska. Såsom dese föremål lätteligen kunna winnas, når Gud wälsignar Landet; hånder det mycket sällan at Landmannens hopp slår felt. Ju större Städerne äro, desto flere klagonde höras. Hwar och en ser många kring sig som må bättre än han; och där finnas också flere Dagdrifware. Man kan dertfore trygt försäkra: at böna och arbete äro de säkraste medlen för at lefwa rätt förnögd i werlden.

Denna betragtelse kan uplysas med följande Fabel, hwars ämne blifwit hämtat hos Kabelais. På Olympus war en Windlucka. När Jupiter wille höra människjornas böner, satte han sig wid denna lucka och öppnade den. Derigenom upstego Människjornas önskuingar, såsom röken af offer, och bleswo antingen böna
hörde

hörde eller förkastade af Gudars och Människors Fa-
der. Då hon en gång satt wid denna lucka, trängde
sig en rätt bewefelig bön fram för hans Gudomeliga
öron: Åh Jupiter! Skaffa mig igen min borttapp-
pade yxa! Denna beskedeliga bön behagade Jupiter
öfvermåttan wäl, och han befalte Mercurius at genast
förfoga sig til den redelige wedhuggaren, lägga fram
för honom en Guld-yxa och en Silfwer-yxa jämte hans
egen, och lämna honom fritt wal at taga hwilkendera
han wille; utwalde han sin egen, så skulle han därmed
te förära honom Guld-yxan; men utwalde han Guld-
yxan, så skulle han klywa hufwudet på honom med
hans egen. Mercurius uträttade noga denna befallning.
Wedhuggaren fattade wäl uti Guld-yxan, men lade den
strax ifrån sig, sågande at den war icke hans. Då han
änteligen fick se sin egen, hoppade han af idel glädje,
tackade Jupiter och sade: denna war min yxa. Mer-
curius gaf honom dertil också Guld-yxan. Wedhugga-
ren förwandslade den strax i penningar, köpte sig myc-
ken egendom, och blef en af de rikaste män i landet.
Hans Landsmän förundrade sig deröfwer och frågade
honom, hwarifrån han fått så stor egendom? Af tack-
samhet intagen, föresälde han dem Jupiters Råd så-
som almån för alla. Många öfwergefwos då sin hand-
tering, köpte sig yxor och tappade dem. De strålade
med full hals: Åh Gader Jupiter! förbarma dig
öfwer oss och skaffa oss igen våra borttappade
yxor! Jupiter gaf då Mercurius samma förbemälte
befallning. Då nu alla dese walde Guld-yxor, så sin-
go de ock förenämde straff.

Den
Svenske SPECTATOR.

N:o 10.

Hemlighet och Förtroende.

Skall det gifwas någon större oförsigtighet, än at såga för andra något, som, utspridt ibland Allmänheten, måste lända of till förklening? Den skal wara Verres mycket får, som kan beskylla Verres för något när honom behagar *). Är det ej at gjöra sig til träl för den person, at hwilken man förtrot sådana hemligheter? Uti hwilken sårhoga besinner man sig icke då hwart ögnablick? Hwilken trålagtig höfslighet måste man icke wisa den personen, för at förnä den til trohet och tyshet? Då man ser Lysander öfverhoppa Crates med höfslighets-betyggeser, ösa på honom dageligen nya skänker, låta honom befalla hemma hos sig efter behag, låta honom deltaga i alla sina nöjen, låna honom penningar, låta honom nyttja sin wagn, sit hus i staden och på landet; så kan man naturligt wis ej annat sluta deraf, än at han wore den käraste af hans wänner; men man får wisse deruti: han har begått den oförsigtigheten, at han förtrot honom en hemlighet, hwarpå hans och hela hans Familjes wälsförd

*) Carus erit Verri, qui Verrem, tempore, quo vult accusare potest.

färd eller ofärd beror. Den eller den person du wer-
 feligen redlig och försigtig i möjligaste mätte; han är
 den bästa bland mine wänner; men kunna icke tusende
 tilfälligheter, en skulldom, et rus, en egenlyttig affigt,
 en kärlekslist, en oenighet, en fallskunnighet snart förle-
 da den til hemlighetsens yppande? Dehutom huru skul-
 le jag kunna fordra af en annan större warsambhet än
 af mig sjelf? Medgifwom dock tillika, at, om det är
 den största oförsigtighet at förtro någon det som bör
 förtigas, så är det ock et det nedrigaste förräderi at
 yppa en oföörtrodd hemlighet. Wi skade allenast of-
 sjelfwa då wi förråde of medessi et låtsinnigt förtroen-
 de; men sönderlite wi ej alla wänstaps band, och giv-
 re wi icke wår wän den kånbaraste och oboteligaste oför-
 rätt, då wi blotte den helgade skatt, som han an-
 förtrodt i wårt sköte til at wårda?

Iu flera förtrogna man har, desto flera anledning-
 gar har man ock til fruktan. Pamphilus undrar hö-
 geligen derpå, at han finner, på hwilket ställe han kom-
 mer, folket underrättadt om den hemlige skymf han li-
 dit. Det är odrägeligt, säger han, jag kan icke finna
 mig deruti. . . . Om det som blott förtros en enda pers-
 on, nästan alltid blifwer utspridt, huru skal det då gå
 med Pamphilt hemlighet, som han gifwit trectio sine
 wänner tilkåna.

Derföre, har någon anförtrodt of en hemlighet,
 måtte då hwarken egenlyttiga affigter, eller affeende på
 befordran, eller höfshet, eller förtret, eller böner, eller
 hotelser, eller plågor kunna astwinga wår min det man
 anförtrodt wårt hjerta.

En falsk förtrolighet är det säkraste medlet at ha-
 na sig wågen til andras hjertan; men låt of mistro
 dem,

dem, som komma at förtro of hemligt lappri. Theodor förer mig affides: jag ser hans brydda utseende, och föreställer mig at han måste hafwa något wiatigt at säga mig, ja intet mindre, än någon Ministers förestående fall. Men sedan han wäl sedt sig omkring, om någon obehörig skulle lyhna deråt, wiskar han mig i örat, at Hofwet skal stadna qwar på det eller det Stotet så och så länge; at Celimene har förlorat 200 Ducater på Spel; och at Chloe blifwit oense med en Arrendator, som underhållit henne.

Win. Spel, Kärlek äro ganska beforderlige til at upptäcka en annans hemligheter, och äro alltid ofskedelige til förtroende. Huru många wigtiga angelägenheter, hwilkas framgångar varit wis, hafwa mislyckats genom Fruntimmerens oförsigtighet! Då en sådan Dame en wacker dag wille locka utur en stor Regent en betydlig hemlighet, swarade han henne: Ni är skapad för Kärlek, icke för Stats-affärer. Se så borde de Store älska. Den illistiga Drottningen i Frankrike, Catharina af Medicis förstod så stickligt, i sigans bistra Tidshwarf, at betjena sig af sedernas förderf i Hofwet, och sina Stats-damers behändighet, at hon utgrundade hjertans tankarne hos begge Partiernes förnämste Huswudmän. Kan man hålla något fördoldt för et Fruntimmer, som man gifwit sit hjerta? Hwem skulle wetta, at Wickman stött sin medtåflare af brådet genom det nedrigaste förräderi, om han icke gjort förtroende deraf för Doris, med hwilken han dock war nog oförsigtig at gjöra sig oense kort derefter. Swagheten at älska är naturlig; men låt of icke lägga den dertil, at wyta granlaga mål för et Fruntimmer, som kan förråda of antingen af ovarsamhet, eller af ärelöshad, eller af egennyttia, eller af ledsnad, eller af håmblyshad, och så widare.

Winet

Winet är äfwen et nog säkert medel för at up-
 räckta hemligheter. I stället för at kärleken endast öp-
 nar hjertat för den älskede personen, förorsakar winet
 at man stundom förräder sig för et talrikt Sällskap,
 och äfwen för wåre störste omänner. Bordet är, såsom
 en Fortidens Författare skrifer, en förträffelig degel
 til at pröfwa en trogen och sanfkyldig wån. Winet
 njutes med nöje; men seban det inkommit, är det en
 frätande orm, som fringsprider sit förgift. Hemlighet
 kan icke förlikas med denna wätskan.

Spel har också någon dylig werkan. Det är gan-
 ska swårt för en människa, at derwid kunna bibehålla
 Förståndingsgärman: girighet eller friloslighet, godt el-
 ler elakt lynne förråda sig där, och det är profstien
 för Tålmodet. Man skulle kan hända aldrig uplåckt
 Glanders girighet, gudlöshet och ogudagtighet, om
 icke det skedd i Spel. Klot och försigrig när han icke
 spelar, eller när han winner, blifwer han wid förluster
 en Typhæus, hwars mun utspyr hädelser emot him-
 mel och jord, och förbannelser emot sig sjelf: han så-
 ger både hwad han wet och hwad han icke wet. Olyckelige
 de, som hafte den oförigtigheten at anförtro honom nå-
 got wigtigt; han skulle kunna blotta sig sjelf.

Det gifwes icke någon mera wäsenteligen nödig
 dygd hos en sanfkyldig wån, än et troget bewarande af
 hemligheter; och ingen nedrigare last hos en människa,
 som wil anses för redelig i werlden, än at icke kunna
 den bewara. Det är den heligaste egendom, som en
 wån kan anförtro wår wård, och som wi böre förwa-
 ro med största granlagenhet. Hemlighet är Sjålen i
 många årender: utom des bewarande kunna de aldrig
 lyckas.

Förtidens människior hade en så stor värnads för Lysheten, at de ansågo den för en Gudomlighet, som föreståldes hållande et finger på sin mun, såsom för et anbefalla hemlighetsens bewarande, och derlänkte hota dem som den förrådde, då de på et oförsigtigt och nedrigt sätt upptäkte hwad man dem anförtrodt. Männe icke detta finger också gaf den påminnelsen, at ej oförwåget anförtro någon en hemlighet.

Uti sådana mål, som man kan ensam verkställa, hwad behöfwer man dertill nyttja andra personer? Kan en annan wara oså trogen, som wi äre det emot oss sjelfwa? Skole wi anförtro til någon wån det som rörer wår egen, eller wåre Slägtings och Nahöriges heder? Såsom Damon, hwilken upptäkte för en hop oförsigtiga wänner sin Familjes hemliga wanheder, som de åter widare fringspridt, och hwaråt almänheten roat sig. Det är et betydligt felsteg.

Om wi, då wi uppenbare en hemlighet, tro oss hafwa sedt oss wål före, när wi förbehålle oss en trogen tyshet af den, för hwilken wi den yppat; kan icke han tillåta sig samma sjelfswäld? Blifwer icke således hemligheten upptäkt utan at någon är saker dertill.

Dät oss derföre aldrig förtro wåra hemligheter til någon, om ej et sådant förtroende är aldeles nödwändigt för verkställandet af någon stor bedrift, eller oss tjenar til at förekomma någon stor olycka. En af Catilinas medbrottslige förrådde sig sjelf och sit anhang derigenom, at han onödigt wis upptäkte deras anslag för sin älskarinna. Det gifwes sådana hemligheter, som med ganska stor warsamhet måste yppas, och allenast för dem, hwilkas trohet wi utrönt: Dygden kan, liksom lasten, utrönas gradwis. Catilina beredde genom små brott

brott dem, som han ämnade til sina misgerningars utförande. Gör at försäkra sig om en människas trohet uti sådana hemligheters bewarande som röra äran, wöre det icke försigtigt at förut pröfwa den uti saker af mindre wigt?

Ofta, och nässon alltid, ångrar det of at wi talar, men föllan at wi försigtigt tegat. Ju mera tungan är en kostbar skatt, desto mera skadeligt är misbruket af denne skatt för den som illa betjenar sig deraf. Man kan icke gjöra deraf et större misbruk, än när man utsprider det som borde ligga förwaradt uti en helig tysthet. En ibland de stora dygder, som måst gjöra en människas agtningsswärd, är den at kunna flyra sin tunga och förstå tygla des lopp med förnuftets betsel. En undfallen hemlighet kan aldrig mera hjälpas.

Thuru stor trohet wi funnat röna hos en människas, lät of dock aldrig upptäcka för densamma en annans hemlighet. Theamenes wil anförtro mig en wigtig sak; han har fått weta den, säger han, af Gaustinus, som nödgat honom bedyra med de heligaste eder, at icke tala derom för hwilken som helst; han wil icke heller låta mig weta det utan på samma villkor. Hwilken oförsigtig djerfhet kan inbilla Theamenes, at jag skal wara honom trognare, än han sig sjelf.

Man fränker hemlighets-troheten genom förrederi, swaghet eller oförsigtighet. Det gifwes wisas hemligheter, som man är förbunden at upptäcka. Sådana äro de som röra Staten och Regentens Person: långt ifrån at deras upptäckt kan anses för trolöshet, är det twärtom et straffbart brott at förtiga dem. En stor Håfde-teknare, Thuanus, har gifwit of här utinnan

utinnan et bedröfweligt efterdöme i förledne Seculo: han förrådde Staten för at icke förråda sin wån, och gick således altsför långt i sin hjeltemodiga wånskap. Wi äre förbundne medelst et närmare band med Staten och Regenten, än med någon enskylt i samma Stat. Allmänt bästa är den högste Lagen, för hwilken alle andre böra wila. Men utom en sådan belägenhet kan man icke föreställa sig något nedrigare brott, någon afshwårdare trolöshet, än at af berädd ondskan upptäcka en wåns hemlighet. Man finner denne caracter hos sådant folk, som wilja utforska eder Sjåls inre, för at sedermera låta Er dyrt köpa deras ordhållighet *).

Doç måste man medgifwa, at man ock finner wiså swaga och lättfinniga Sjåtar, som ej af argheit upptäcka en dem anförtrodd hemlighet, utan allenast af brist på försigtighet at taga sig til wåra för en illistig nysskenhet; men man måste derjämte tillså, at sådant folk göra ganska illa, då de ej underrätta andra, at de äro bekajade med denna swagheit. Berfelige Danaidiske läril: alt hwad man håller uti dem rinner ut på alla sidor. De kunna jämwäl förliknas wid den Slafwen, som uti en af Terentii Comedier utlåter sig, at han är såsom et Sål, och at han rymmer sin wåg så snart man anförtroor honom en hemlighet. Orontes är redlig, frisinnad, upriktig, billig; låt honom doç icke weta mer än alla böra så weta. Det är sant, han har icke mer än detta fel; men han gör sjelf alla sina bygder onyttiga i den post han beklåder.

---

*) Scire volunt secreta domus etque inde timeri.

Hus-Curer, af någon lustig Penna upsatte.

Jungen måtte tro, at Hus-Curer äro det samma som Visiter, då en ung wacker Fru besinner sig hemma i sit Hus, och mången gerna gör henne sin Cour. Nej! ehuru billigt det namnet wore, så menes dock med Hus-Curer ej annat, än wisa & kemedel, som wanka hemma i Huset, utan at behöfwa omaka minsta Pedagog af den högt ansenliga Faculteten, som har våra lif i sina händer. I gamla tider war en Hus-Cur allenast en kur på et Hus, likt en Wakt-Kur, et litet Lorn som et Dufwohus; men nu är han wist mycket nyttigare. De gamla förstodo sig knapt på at blifwa sjuka, mycket mindre at weta bot dertfore, ty äro Hus-Curer en frukt af de uplysiare tider.

Jag wil anföra några få til fromma Själars tjenst, när de bo långt ifrån Staden, och önskar, at de måtte slita dem med hälsan.

För Altan

Man tager en Hwete-deg, och äter eller knådar honom på bava magen, där Altan siter, tills han får skapnad af et Wispebröd, som sättas uti ungnen och bakas. Detta äter man med färskt Smör och tunt Hamburger Rött, när Paroxysmen kommer, och håller sedan ut dermed så länge man orkar under Paroxysmen. Det man ej orkar äta sself, ger man åt en swart Bondræcka med hwit ring om halsen och bronnen som stå högt i wädret. Man skal då se, at Hunden får Altan. Probatum.

(Fortsättning följer härnäst.)

Stockholm,

Tryckt hos Joh. N. Carlbohm, 1780.

Den
Svenske SPECTATOR.

N:o II.

Umgången i Stora Werlden.

Att vinna deras höfgagning och wälwilja, som kunna gagna oss, är det förnämsta och nästan endaste föremålet, hwaråt man lyftar i Stora werldens omgång. Allenast ett försigtigt upförande samt en fullkomlig kändedom af sinnelagen kunna förwerfwa denne förmån. Om man anser människor i allmänhet, likna de sig alla nästan inbördes; men särskilt betraktade, finnas nästan så många olika lynnen som människor. Denna olikhet i sinnelag och böjelser måste man lära sig känna hos dem, för at derefter kunna rätta sit upförande mot dem. Ett oklokt sinnelag gör ofta sina bästa wänner til sine owänner; det försigtiga deremot förstår at gjöra sine störste owänner til sine wänner. Hela granlagenheten består således deruti, antingen at understödjia Sympathien, eller at öfwerwinna widrigheten, som wisar sig, utan at man wet orsaken dertill, emellan oss och wisä personer. Detta böre wi i synnerhet iagttaga i ansende til dem, som wi önske bidraga til wår befordran, ehurudas den må wara.

Hwar ålder har sit eget besynnerliga lynne. Man finner hos en och samma människja, ända til 20 år, mycken swaghet och besynnerlöshet; ända til 40 år, andra Delen. mycken

mycken höjelse för nöjen; ända til 60 år, et myndigt och enwilt sinnelag; och ifrån det 60:de året är det nästan alltid girigt och mistroende.

Såsom den förståndande åldern har föga eller ingen del i Stora Werldens Omgänge, wil man här gå den förbi.

Ifrån 20 til 40 år wil människan wara fri och bero af sig sielf: hon söker med håstighet alt hwad som kan roa henne. Såsom hon är mycket hastig och integen af sin egenwilsja, och des beaår för öfrigt äro mycket wäldsamme och håstige, så upäggas och upretas hon ännu mer af hindren, långt ifrån at af dem gjöras sagtmodigare. Sinnena hafwa i synnerhet mycket wäld de öfwer henne: hwad på dem har en angenäm werkan, blifwer föremål för hennes åstundan; men besittningen deraf gör henne snart kallsinmig och liknögd. Hon har icke sunnit hos det efterskifta föremålet all den förnöjelse, som hon sig förestålt: hon öfwergifwer det utan swärighet, för at löpa efter et annat, som wisar sig. Hon upretas lätt, och blidkas äfwen lätt: hon finner i sin styrka eller sin idoghet utwägar emot torftigheten; och det gör henne mera fallen för slöseri än för girighet.

Ifrån 40:de til 60:de året är hon nästan en helt annan människja Mindre håstig, emedan blodens swalmande lopp sagtat sig, öfwerlämnar hon sig icke mera med en lika sikenhet at de henne förnöjande föremålen: hon besinnar sig ännu hon werksätter något; och såsom hon blifwit mera warsam på sin egen bekosnad, hörer och följer hon med idragtighet flösa människjors råd. Såsom des Sinnena nu blifwit slögare och mindre granlagne, finner hon också mindre behag i nöjena.

Hon

Hon wet hwad det kostar ot wiuna dem; hon ser jäm-
wäl, at styrkan icke mer undersködjer des idoghet med
samma drift: hon blifwer derföre mera warfam, mer
äterhållsam i sine utgifter, anteligen helt sparsam och
hushållsagtig.

Älderdomen är nu förhåuden. Den kånnedom,
som et långwariat omgånge i werlden gifwit gubben,
gjör honom misstroende och mistånkksam. Han smick-
rar sig icke mera så lätt med en saks framgång; det lät-
toste synes honom ofta nästan omöjligt; han anser allt
på sin wårsta sida. Hans wånstkap är kall; hwad han
tilförne efterfikte med åtrå, har icke mera något behag
för honom. Bedröfwad öfwer det förestående lefsads-
slutet, blifwer lifwet honom mera kårt: han anser al-
tid döden på långt affstånd, och detta hopp, som han
gjör sig at få lefwa längre än andra, förleder honom
at samla rikedomar, och at derföre neka sig det nöd-
wändigga, af farhoga at det skal en dag tryta honom.
Han är beswårlig, pratsam, bitter i sit tadel, enwis;
han tror at alla måste råtta sig efter hans tänkesåte,
och at äldren gifwer honom en fullkomlig mynadighet
öfwer andra. Ynglingen är elak allenast af skryt och
häftighet; gubben är det efter öfwerlagt uplåt och med
berådt mod. Omhet och Gudsfruktan hos den förre
härleda sig ifrån et naturligt godt sinnelag; hos den
senare hafwa de ofta ej annan grund än des älder-
doms swagheter.

Om wi til Temperamentets egenstaper foge de
skiljagtheter, som äldren i dem förorsakar, skole wi
til en del finna människo-lyunets beskaffenhet. Såsom
Ståndet också har mycket inslytande på hjerat, så
bör man ock undersöka det. En Adelsman, til exem-
pel, är gemenligen ädelmodig, ärelysten, född med en
wis

wis stolthet, som gör förägeligt i hans ägon ej allenafti alle hwad man kallar ofrälse, utan ock det Adelskap, som har mindre ålder eller förtjenster än hans. Om det är en lycka at wara född Adelsman, är det ock et nog säfångeligt högmod, at förägta dem, hwilka ej äga deane förman medfödd.

Uti en högstint wiskhets-lära
Sant Adelskap mig synes bära
Sin rättighet och dyrd som bäst:
Om blod och locka glans of skänker,
Som utaf rang och kronor blänker,
Uf wiskhet hjeltar danas måst.

Hwilkken oförskämndhet, jag säger icke kan wara större, men jämföras med Dorimonds, som ouphörligen beropar sig på egenkaper och förtjenster, hwilka han icke sjelf förmått förwarfwa sig, och til hwilka hans dåragtiga säfångelighet gjort honom öwårbig? Man är nog liten, när man icke har något större at föröbära, än sin börd. En Adelsman, som icke har någon annan förtjenst, är lifsom en dwärg gående på flyttor.

Så mycket Adelen är ärelösten, så mycket är ock Ofrälse-Ståndet egennyttigt. Det förra Ståndet upoffrar sig för Utran, det senare för winsten. De som icke kunna stryka med sådan börd, hafwa mera lågsinnadt hjerta och mindre höga tankesätt. Denne grundsats håller dock ej alltid stiel i särskilte fall. Dunder-hjelm, som genom sin tapperhet wunnit det ärerygatet at wara den förnämste af sin Ått, gifwer of förnämna bewis om motsatsen; men dessa exempel äro sällhynta, och många Tidewark kunna gå förbi innan man säse en G*** en F***s framkomma. Det synes som naturen behöfde ersätta sine förlorade krafter, sedan den frambragt så store Männer.

Man

Man kunde wäl säga, at rikedom är så god som Adels, och at den meddelar adelige tänkesätt: ty knapt finner man någre rike, som ej antingen wissa anses för Adelsfolk eller förbinda sig med dem genom ägten-skap. Därågtiga ärelöshet, som ofta kostar dem nog dyrt! Säfängelige dunst, som de köpa efter Guldwigt! Jag menar Högmödet, som ådrager dem deras jämli-kars hat och de förnåmades föragt. Fråga den Land-junkfern L*** och så många andre, hwilka likasom han fallit på denne stötesten, hwad de tänka derom nu för tiden. Ofrålsmän gifwa oss öfwerflödiga efterdömen i detta afseende. De inbilla sig, at Adelskap är ej an-nat än et utmärkt skilje-teki ifrån gemene man, och at förmodgheten, som satt dem öfwer de fattiga, bör sätta dem i jämförelse med de Adelige och förnåme: blotta förfarenheten borde kunna uplysa dem och göra dem mera kloka.

Högfärd, yppighet, stent, säfängelighet, otacksam-het, hämd, hårdsinthet utgjöra Rikedomens följ. Dese egen-skaper anslå dem nog wäl, som förmodgheten up-högt öfwer andra. De blifwa högmödige af andras trålagtiga smicker, som frambära rökelse för dem så som afgudar, för at erhålla af dem något wedermåle af ynnest; de dränka sig uti yppighet och pragt, emedan de icke kunna utmärka sig ifrån det öfriga folket utan genom et säfängeligt präk; de äro aldeles intagne af säfånge, emedan rikedom, efter deras tankar, innesfattar alla möjelige förmåner; de äro otacksamme, emedan de tro, at alt dem tillkommer med rätta; de äro hämd-girige, emedan penninge-styrkan gifwer dem gine och lätte utwägar til hämd; de äro årteligen hårde och grymme, emedan de tro sig wara danade af en annan natur än andre, emedan de inbilla sig, at hela werlden behöfwer dem, och at de behöfwa ingen männissas bi-tråde.

tråde. Udd! huru kan et Samhälle trifwoas, där många sådana owardiga Ledamöter hafwa flåsta rösterne för sig?

De, som lyckan sjelf utfökt ibland den ringare ho-
pen, för at på sina skuldror bära dem til sit Tempel,
eller hos hwilka hon låtit bära sig sjelf på krockar, så-
som en Fortidens Författare skrifwit, äro nästan alltid
oförskämde och stälte. De tillskrifwa sin fläckelighet,
sin idoghet och sin förtjens, de förmåner, som lyckan
wål agtat sig at unna dem, om hon sedt med klara
ögonen. Chrizanthus är en af desse. Han skryter oup-
hörligen med sin stora egendom för dem, som lefwa i
torfeghet; han rådfrågar dem om det han nytligen för-
wirswat sig och hwad han ärnar ännu skaffa sig; han
frågar dem hwad de cycka om en nymodig åkledon, som
han tänker köpa sig, om et prägtigt hus som han wil
låta bygga, och hwartil han redan låtit gjöra utkast;
alt detta utan at besinna, at intet kan wara mera be-
dröfweligt och plågsamt för den fattige, intet mera
upreta des afundsuka och åträ, än at se en rik, som
kore förut varit hans jämlike, oförskämt skryta med sin
förmögenhet, och deraf taga sig anledning at föragta
dem, hwilkas wänskap han tillförne sökt.

Detta slags folk är således skamlöst, och skulle
knapt kunna wora annat, så länge det ser rikedomar
förmå genomdrifwa alt utan hinder; at de sätta wår-
de på alla ting; at de tillskynda njen, förtroende samt
äfwen heder. Desse Lycko-swampar skaffa sig et förnämt
anseende genom sina stora utgifter, och söka förblända
dem, som ej äro nog klarhynte, för at igenkänna Era-
sen under Papegojans fjäderar.

De twärtom, som endast blifwit rika genom män-
ga bekymmer och en oafbruten sparjambet, öfwerlämna
sig

fig åt en otäck girighet, och förblifwa frivilligt i sitt första tillstånd, af fruktan at emot sin wilja deruti falla tillbaka. Ytter en ytterlighet! Orgon besarade i sin fattigdom, at aldrig kunna blifwa rik: detta bekommer oroadе honom ständigt. Nu fruktar han i sin rikedom at blifwa fattig: denna fruktan utmårklar honom aldeles.

För at fastställa något twift kännemärke på den fattige, bör man skilja mellan den som är född fattig, och den som blifwit det genom olyckor. Den som är född i uselhet, arbetar icke på at draga sig derutur, har en låg och krypande själ: han är lat, äggas ej af hederöfynad, men är ock oftast ej elak. Men Cleanthus, som fallit ifrån högden, bibehåller ännu hela sitt högmöd uti sin olycka: han kan icke krypa för Virro, som nyligen blifwit rik; han föragtar honom twärtom såsom en tiggare, hwilken lyckan tillkyndat hwad hon tagit ifrån honom, och des orimliga nycker uphöjt på hans fall.

Såsom begge dessa slags människor äro söga tvenliga för det Stora Werlds-omgångct, wil man icke mer anföra om dem. Man må dock icke begabba deras fattigdom: ty dem återstår ännu, såsom Juvenalis säger, en wärja och en tunga.

(Fortsättning följer härnäst.)

Fortsättning af Zus-Curer.

För Fråsan.

Mot Fråsan är intet bättre, än Grofveri den dagen man wäntar henne: det är, at man sitter sent up, tager Thé på Engelska med mycken Grädda, Smör, gåsar

gåsar och parfait amour; sedan spelar man fort om Ver-
sifor Aprikosor eller annan wälsmakande Frukst, som
man straxt upåter, men icke utan bröd, in til midda-
gen. Då går man til bords och åter dubbelt så my-
ket, som eljest; men af goda Winer tager man fyr-
dubbelt. Man dricker derpå Caffé med grödda, och
efteråt kan man taga en liten tur i en Vänstol, tils
man åter sätter sig til spels, men icke om Penningar,
utan om wiså glas Lemonade, kallskål, Orgeade och
dyliska Liqueurer, som straxt utdrickas. Efter spelet sou-
perar man, och åter med samma hurtighet som om mid-
dagen, drickandes lika så mycket, hwarpå man låter bår-
ra sig i sängen. Man måste noga sekta sig hela dyg-
net för motion, och at man ingen annan börda får än
sin mage. Går man igenom denne Fråseri Curen til
alla dess delar i tre freysdagar å rad utan alt hinder,
så är Fråsan borta, som om man affstrukt henne med
en hand.

För Snuswa.

Man sticker näsan i et foder af Sammet med
nåsbovor på, och i munnen tager man en sålnubb eller
sakot tobakspipa af två tumms längd, stoppad med Wal-
ört-Knoppar, Cardus och slöt Socker, den man röker
ut hel och hålen. Om man tillika sätter på sig en
hatt med höggrund full, kläder sig som Vätsman, sätter
händerne i sidan och promenerar ut ibland Folket, så
har curen et större anseende.

Stockholm,

Tryckt hos Joh. A. Carlbohm, 1730.

Den
Svenske SPECTATOR.

N:o 12.

Om gånget i Stora Werlden.

(Fortsättning)

Gunslingars hat har farliga följder: deras hämd är försträckelig, och deras förtörnelse kan aldrig försonas. De förtro sig ännu mindre til dem, som de förtroat, än til dem, af hwilka de lidit någor: oför rätt. Om sådana personer finna sig wid någon slags förlikning, sker det endast för at upställa et behändigt giller för deras lättrogne owån, och för at lättare finna tillfälle at störta honom; och just deruti består en del af den besynnerliga bygd, som man kallar Politik.

Systrar kunna jämtwäl meddela besynnerliga Caraktärer åt dem, som dem beklåda. Annorlunda är, til exempel, Caraktern hos en dygdig Prästman, annorlunda hos en lastbar. Den dygdige Prästmannen är beskedlig, ödmjuk, barmhertig, sagmodig, människlig; den lastbare är gementligen skrymtagtig, och en skrymtore bemärker den elakaste och farligaste bland alla människor.

Clitander, en Krigsman, följer årens grundsatser: han är uprigtig, otrungen, frikostig, trogen, äreför, hatare af alla nedrigheter, snart förtörnad, snart förlik, ädelmodig wån, oförståld owån. Thyaso, twärre
2:dra Delen. om,

vin, som i samma wäg följer lastens spår, är ofund-
sluk, håftig, fäfsangelig, bedrägelig, trågirig, obarmher-
tig; och dock med allt detta råddhugad och seg för dem,
som äro hurtige och hederligt sinnade.

Aristus är, såsom Umbetsman och Domare, sagts
modig utan swaghet, medlidsam utan nedrighet, oegen-
nyttig, rättshänig, oryggelig uti sin skyldighets iagttä-
gande, otillsägrelig för besticknings försök, kanslös för
nøjens retelser, full af redlighet, upriktighet och from-
het; ordhållen i sina lösten, alltid på sin wakt emot
fördomar, som förgifta rättwisän; han förhörer med
lika tålmod den fattige som den rike, den förre utan
höghdragenhet, den senare utan seg eftergifwenhet:
forteligen, han öfvergifwer aldrig den sagmodiga als-
warsamhet, som utgör en god Domares sanskyldige
Hufwud Character.

Den elake Domaren twärtom låtsar wisa sig på
det högsta sträng, för at dymedelsi insaga skräck hos
parterne, och lättare förnä dem, som han icke wil af-
höra, til den förtikning, hwilken är ändemålet för hans
politiska stränghet. En öfwerdrifwen stränghet hos en
Domare röjer hans benägenhet för Corruption, eme-
dan all sådan hårdhet härleder sig ifrån grymhet, all
grymhet ifrån swaghet och nedrighet, och at hwar och
en nedrig låter lätteligen corrumpera sig.

Hofmannen är höflig, hederssam, mild, wänlig,
intagande, artig, siken på ära och heder, qwick, slug be-
händig, stundom listig och bedrägelig. Han söker ge-
mentligen at synas grann och prächtig, öfvertygad, at
det öftrre anseendet har mycket inflytande uti et land,
hwarest man som oftest har endast affende på utans-
verkan. Han kan wara inwärtens girig: han försmä-
lee